

Manuál kariérneho poradenstva

KA2 – Strategické partnerstvo Partneri projektu:

Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím,
Bratislava - Slovensko

Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím internát na Viliama Gaňu,
Kremnica - Slovensko

Zavod za gluhe in naglusne Ljubljana,
Lubljana - Slovinsko

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Niesłyszących im. Janusza Korczaka,
Krakow – Poľsko.

Úvod

Príručka je určená pre kariérnych poradcov, ktorí pracujú so študentmi so sluchovým postihnutím a pre tých, ktorí nemajú skúsenosti s prácou so študentmi so špeciálnymi potrebami.

Vytvorila sa na základe spoločných a individuálnych skúseností, zdieľania vedomostí v strategickom partnerstve / školskej spolupráci. Materiály pre sprievodcu boli pripravené počas medzinárodných projektových stretnutí a medzi týmito stretnutiami počas projektu. Tím, ktorý sa podieľal na týchto aktivitách, bol zložený z kariérnych poradcov, logopédov, psychológov, sociálnych pracovníkov, učiteľov odborných škôl a ďalších odborných pracovníkov.

Celá príručka je rozdelená na tematické kapitoly. Usporiadanie obsahu sprievodcu bolo vypracované v anglickej verzii a následne preložené do slovinčiny, slovenčiny a polštiny a naplnené podstatným obsahom v príslušnej verzii. Každý partner je zodpovedný za poskytnuté informácie o svojej krajine.

Rozsah poznatkov, zručností a skúseností partnerov projektu sa výrazne líšil v počiatočnej fáze realizácie projektu. Nezrovnalosti sú výsledkom iného spôsobu vykonávania činností v oblasti kariérneho poradenstva. Z tohto dôvodu boli vyvinuté rôzne didaktické materiály, ktoré podporujú prácu odborných poradcov a iných ľudí, ktorí vykonávajú poradenstvo. Spomedzi uvedených metód partneri vybrali tie najužitočnejšie pre svoje inštitúcie a prispôsobili ich jednotlivým cieľovým skupinám.

Kapitola 1. Kariérne poradenstvo v partnerských školách

Prvá kapitola obsahuje charakteristiky systémov kariérneho poradenstva v partnerských krajinách. Odborné poradenstvo sa uskutočňuje rôznymi spôsobmi a v rôznom rozsahu, ale je to povinný prvok v každom vzdelávacom systéme.

1. Kariérne poradenstvo v Slovenskom vzdelávacom systéme

Každá vzdelávacia inštitúcia v Slovensku (či už materská, základná alebo stredná škola) zamestnáva školských poradcov. To sú ľudia, ktorí získali titul v psychológii, sociálnej práci, pedagogike, sociálnom, špeciálnom alebo inkluzívnom vzdelávaní.

Právny základ pre školského kariérneho poradcu:

- Zákon o organizácii a financovaní vzdelávania z 15. marca 1996 - školská poradenská služba je povinná vykonávať kariérne poradenské úlohy spolu s ďalšími povinnosťami.
- Programové usmernenia o školskom poradenstve na základných a stredných školách z 13. mája, 23. mája 1999 - opis pracovných oblastí, ktoré musia vykonávať kariérni poradcovia v rámci školskej poradenskej služby.

Hlavnou úlohou školského poradenstva je, že pomáha riešiť zložité pedagogické, psychologické a sociálne otázky vzdelávacej práce vykonávanej v rámci inštitúcie prostredníctvom poradcu. Jeho cieľom v škole je optimálny vývoj dieťaťa bez ohľadu na pohlavie, sociálne a kultúrne zázemie, náboženstvo, národnosť, fyzický vzhľad, osobné charakteristiky alebo iné črty. Školský poradca pomáha a spolupracuje so všetkými členmi školy a v prípade potreby spolupracuje s externými inštitúciami.

Jednou z úloh školskej poradenskej služby je aj odborné poradenstvo. To znamená riadiť študentov od prvého dňa, keď vstúpia do školy až do konca školskej dochádzky; ponúka študentom poradenstvo pri výbere správnej cesty k ďalšiemu vzdelávaniu; predstavenie všetkých vzdelávacích programov stredných škôl a univerzít v Slovensku; organizovanie, príprava a realizácia dní otvorených dverí; pomáha pri zaradení do rôznych stredných škôl a vysokých škôl a s procesom zápisu vykonávaným podľa smerníc Ministerstva školstva Slovinska.

Každoročne Ľubľanská škola pre nepočujúcich a ľažko počujúcich (ZGNL) vykonáva početné aktivity kariérnej orientácie, ktoré kariérny poradca organizuje pre žiakov, ktorí ukončia základnú školu a pokračujú v štúdiu na stredných školách, ako aj pre študentov, ktorí ukončujú strednú školu a rozvíjajú svoje vzdelávanie na vysokých školách, fakultách a univerzitách.

Nižšie je uvedený zoznam rôznych aktivít, ktoré školské poradenstvo organizuje počas školského roka:

- piknik, na ktorom spoločne pražia gaštany, ktorý zahŕňa prezentáciu slovinského školského systému a hodnotu kariérnej orientácie, pričom spája študentov, ich rodičov a učiteľov v neformálnom, uvoľnenom prostredí;

- návšteva kariérneho centra Ľubľana, kde ich poradca predstaví centrum a ich interaktívny počítačový program na výber správnej práce nazvanej „*Kde a ako*”, ktorý si študenti vyskúšajú;
- návšteva informačného, vzdelávacieho a kariérneho veľtrhu, kde ponúkajú informácie o mnohých vzdelávacích programoch, stredných školách, odborných vysokých školách a fakultách;
- deň otvorených dverí Ľubľanskej strednej školy pre nepočujúcich a t'ažko počujúcich;
- školské technické dni a prezentácie rôznych odborných smerov na strednej škole ZGNL;
- dni otvorených dverí pre budúcich študentov ZGNL a ich rodičov;
- dni otvorených dverí pre školských poradcov z iných základných škôl s cieľom informovať ich o našich sekundárnych programoch;
- účasť na Holandskom kódexe kariérneho testu;
- rodičovský večer pre rodičov, žiakov a študentov posledného ročníka;
- workshopy počas triednických hodín, kde žiaci a študenti získajú príležitosť spoznať seba, svoje záujmy, kľúčové faktory pri výbere správnej profesie, rôzne pracovné miesta, pracovné podmienky, atď.;
- pomoc pri vyplňovaní Žiadosti o zápis do 1. ročníka stredoškolského programu alebo Žiadosti o zápis do bakalárskeho programu 1. ročníka;
- informovanie študentov o možnostiach štipendií;
- individuálne konzultácie so žiakmi, študentmi a rodičmi.

2. Kariérne poradenstvo v Poľskom vzdelávacom systéme

1. *V hospodárskom sektore zabezpečujú:*

- Ministerstvo práce a sociálnej politiky;
- dobrovoľnícke pracovné združenia;
- úrady práce;
- zamestnanecké agentúry;
- inštitúcie sociálneho dialógu;
- školiace inštitúcie.

2. *V sektore školstva:*

- Ministerstvo školstva;
- Národné centrum pre podporu odborného a nadstavbového vzdelávania;
- školy a univerzity;
- psychologické diagnostické a poradenské centrá.

Právny základ pre školského kariérneho poradcu:

- Zákon o školskom systéme zo 7. septembra 1991 – školy sú povinné zaradiť do vyučovania témy o voľbe povolania a spolupracovať s inštitúciami, ktoré vykonávajú služby na poli kariérneho poradenstva.
- Vyhláska Ministerstva školstva o zásadách poskytovania a organizácie psychologickej podpory z roku 2003 – možnosť zamestnania v školách, kde pracuje kariérny poradca.

Školský systém kariérneho poradenstva:

Všetky činnosti, ktoré vykonáva škola s cieľom pripraviť študentov na výber povolania. Systém by mal špecifikovať: rolu a povinnosti učiteľov v ročnom akčnom pláne, čas a miesto, kde sa úlohy budú konáť, metódy a očakávané výsledky.

Hlavné ciele školského systému v kariérnom poradenstve:

- zvýšiť šance absolventov škôl so sluchovým postihnutím zamestnať sa na otvorenom trhu práce alebo pracovať ako samostatne zárobkovo činné osoby;
- zvýšiť konkurencieschopnosť absolventov škôl so sluchovým postihnutím na otvorenom trhu práce;
- zvýšiť povedomie študentov o možnostiach a obmedzeniach súvisiacich s vybranou profesiou, ktoré vyplývajú z ich postihnutia;
- podporiť školské aktivity zamerané na optimálny akademický a odborný rozvoj študenta.

Úlohy školského kariérneho poradcu:

- diagnostika potrieb študentov týkajúcich sa informácií o vzdelávaní a kariére;
- pomáha študentom vedome plánovať svoje kariérne smerovanie;
- zbierať a poskytovať študentom informácie týkajúce sa vzdelávania a pracovných príležitostí;
- individuálne poradenstvo pre študentov a rodičov;
- skupinové aktivity zamerané na aktiváciu a prípravu študentov na plánovanie kariérneho smerovania a získania práce;
- koordinácia kariérneho poradenstva v škole;

- spolupráca s inštitúciami poskytujúcimi kariérne poradenstvo.

Formy kariérneho poradenstva v škole:

- poskytuje informácie týkajúce sa vzdelávania a kariéry;
- skupinové poradenstvo;
- individuálne poradenstvo;
- poskytuje informácie o trhu práce;
- skúma potrebu kariérneho poradenstva v škole.

Spôsoby kariérneho poradenstva v škole:

Kariérne poradenstvo je pre študentov dobrovoľné. Aktivity sa uskutočňujú počas:

- triednických hodín;
- zastupovaných hodín iným učiteľom;
- mimoškolských aktivít;
- exkurzií, výletov.

Program kariérneho poradenstva:

- Modulárny program kariérneho poradenstva pre študentov stredných škôl - "*Kariérne poradenstvo na strednej škole*";
- Modulárny program kariérneho poradenstva pre študentov stredných škôl - "*Čo ďalej po ukončení štúdia, t.j. Rozvoj smerom ku kompetencii*";

Obidva programy sú vypracované Krakovskou školou pre poradenstvo v oblasti kariéry.

- Modul I "Bilancia zdrojov";
- Modul II "Kvalifikácie a kompetencie z hľadiska profesionálneho rozvoja";
- Modul III "Trh práce";

Školský poradca - pracovné hodiny:

- počet hodín vo vzdelávacích zariadeniach venovaných kariérnemu poradenstvu závisí od miestnych orgánov a riaditeľa školy;
- zamestnanie na plný úväzok školského kariérneho poradcu - 25 hodín / týždeň.

Školský poradca – kvalifikácia:

Školský kariérny poradca musí mať:

- magisterský titul v kariérnom poradenstve s prípravou učiteľov;
- magisterský titul v ďalšej špecializácii s prípravou učiteľov a diplomom z postgraduálneho štúdia alebo kvalifikačný kurz v kariérnom poradenstve.

Naše súčasné aktivity:

My sme:

- vytvorili a implementovali školský systém kariérneho poradenstva;
- vybavili školu - triedy sú prispôsobené na prevádzkovanie individuálnych a skupinových kurzov kariérneho poradenstva;
- vytvorili databázu poznatkov – zozbierali informácie, brožúry, materiály... ;
- zriadili skupinové workshopy pre študentov strednej školy, základnej odbornej školy a

strednej odbornej školy / technickej školy;

- organizovali workshopy pre študentov odborných škôl, ktoré boli realizované profesionálnymi kariérnymi poradcami z Kancelárie úradu práce v Krakove;
- ponúkali individuálne kariérne poradenstvo;
- spolupracovali s Obvodným úradom práce a zúčastňovali sa (spolu so študentmi) na hodinách, ktoré viedol profesionálny kariérny poradca;
- zúčastnili sa pracovného veľtrhu a dňa zamerania na kariéru;
- ponúkali kariérne poradenstvo pre budúcich študentov počas Dňa otvorených dverí;
- organizovali výlety orientované na kariéru;
- ponúkali kariérne poradenstvo pre študentov a absolventov počas ich pracovného tréningu;
- publikovali informácie o aktivitách kariérneho poradenstva na webovej stránke školy.

3. Kariérne poradenstvo v Slovenskom vzdelávacom systéme

Cieľom kariérneho poradenstva (ďalej KP) pre žiakov so SP je pomôcť im pri voľbe ich budúcej profesie s prihliadnutím na dosiahnutie najvyššieho možného stupňa ich socializácie, čiže zapojenia do pracovného a bežného života. Kariérna výchova a KP sú na Slovensku zakomponované do systému výchovného poradenstva a prevencie v školách a školských zariadeniach.

Zásady činnosti systému výchovného poradenstva a prevencie upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), § 130. V zmysle tohto zákona sa tu vykonáva najmä psychologická, pedagogická, špeciálno-pedagogická a sociálna činnosť zameraná na optimalizáciu výchovného, vzdelávacieho, psychického, sociálneho a kariérneho vývinu detí od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie. Poradenské služby sa poskytujú aj zákonným zástupcom detí a pedagogickým zamestnancom.

Základné zložky výchovného poradenstva a prevencie:

- výchovní poradcovia;
- centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP);
- centrá špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP);
- školskí psychológovia;
- špeciálni pedagógovia;
- sociálni pedagógovia a i.

Jednotlivé zložky systému výchovného poradenstva a prevencie spolupracujú najmä s rodinou, školou, školským zariadením, zamestnávateľmi, orgánmi verejnej správy a občianskymi združeniami. Zložky systému výchovného poradenstva a prevencie sú organizačne a obsahovo prepojené.

V ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím internátnej Viliama Gaňu v Kremnici poskytujú KP:

- 1) CŠPP (psychológ, dva špeciálni pedagógovia);
- 2) výchovný poradca;
- 3) školský psychológ.

Cieľom odborných činností realizovaných v CŠPP v rámci KP pre žiakov so SP je okrem iného:

- podieľať sa na výchove a vzdelávaní a na KP žiakov so SP až do ukončenia ich prípravy na povolanie, zabezpečovať komplexný diagnostický proces a na základe získaných poznatkov;
- vypracovať návrhy na primeraný spôsob výchovy a vzdelávania žiakov so SP smerujúci k čo najvyššej možnej socializácii a k ich uplatneniu sa na trhu práce;
- dlhodobo sledovať vzdelávaciu dráhu jednotlivých žiakov so SP;
- kvalifikované odhadovať ich možnosti v oblasti ďalšieho možného pracovného uplatnenia sa;
- tvoriť a realizovať individuálne a podľa možností aj skupinové programy pre žiakov so SP v rámci KP;
- spolupracovať s pedagógmi škôl a školských zariadení, najmä pri individuálnych formách výchovy a vzdelávania žiakov so SP, pri nachádzaní a pomenovávaní ich profesijného smerovania;

- metodicky viesť školských špeciálnych pedagógov v oblasti kariérneho poradenstva;
- získavať a ďalej šíriť nové poznatky v oblasti kariérneho poradenstva pre žiakov so SP;
- v prípade potreby koordinovať postup pri prijímaní žiaka so SP na SŠ alebo aj VŠ.

Výchovný poradca:

Podľa zákona č. 317/2009 o pedagogických a odborných zamestnancoch *výchovný poradca zabezpečuje a podieľa sa na poskytovaní výchovného poradenstva v oblasti výchovy a vzdelávania podľa osobitného predpisu 46)* formou informačných, koordinačných, konzultačných, metodických a iných súvisiacich činností.

Výchovný poradca významne participuje na kariérnej výchove a kariérnom poradenstve. Zabezpečuje prepojenie školy so sociálnymi partnermi, zabezpečuje využívanie špecializovaných poradenských služieb pre žiakov a ich rodičov. Výchovných poradcov odborne zastrešuje Asociácia výchovných poradcov (<http://www.asociaciavp.wbl.sk/>).

Kariérne poradenstvo výchovní poradcovia vykonávajú súbežne so svojimi učiteľskými povinnosťami – s pomocou limitovaného podporného vzdelania alebo získaním rozširujúceho vzdelania. Podľa počtu žiakov v škole a podľa typu školy majú znížený pracovný úvazok učiteľa o 1 až 4 vyučovacie hodiny. Túto situáciu považujeme v súčasnosti za nepostačujúcu.

V rámci kariérneho poradenstva výchovný poradca v škole zabezpečuje a koordinuje:

- realizáciu skupinových programov so zameraním na profesionálnu orientáciu žiakov;
- metodickú pomoc ostatným pedagógom v škole, ako aj rodičom žiakov;
- poskytovanie aktuálnych informácií o školách a vzdelávacích odboroch v rámci okresu, kraja a celého Slovenska;
- organizuje a koordinuje účasť žiakov na dňoch otvorených dverí v SŠ alebo iných organizáciách, na burzách škôl a burzách práce, na exkurziách žiakov do prirodzeného pracovného prostredia a pod.;
- koordinuje spoluprácu s inými školskými a mimoškolskými zariadeniami participujúcimi na profesijnej príprave žiakov;
- zabezpečuje a koordinuje proces podávania prihlášok na stredné školy (alebo v rámci SŠ na vysoké školy);
- komunikuje podľa potreby s výchovnými poradcami stredných škôl, príp. so študijnými oddeleniami na VŠ;
- v prípade neprijatia žiaka na SŠ pomáha pri reorientácii žiaka na inú školu, iné profesijné smerovanie.

Na ZŠ pre žiakov so SP v Kremnici využíva v rámci KP výchovný poradca:

COMDI – počítačová diagnostika študijno–profesijných predpokladov

(<http://www.comdi.sk/>) ;

KomposyT – informačný systém komplexného poradenského systému

(<https://www.komposyt.sk/o-komposite>);

Raabe – publikácie odborného nakladateľstva

(<http://www.raabe.sk/>).

Zákon č. 317/2009 Z. z. hovorí aj o kariérnom poradcovi, ktorý patrí medzi pedagogických, alebo odborných zamestnancov špecialistov. V §6 tohto zákona sa uvádzá, že kariérny poradca vykonáva činnosti v oblasti prípravy žiakov na ich vstup na trh práce. Činnosti kariérneho poradcu môže vykonávať aj odborný zamestnanec. Od roku 2014/2015 Univerzita Komenského v Bratislave ponúka bakalársky študijný program Psychologické a kariérne poradenstvo pre jednotlivcov s postihnutím.

Absolventi tohto študijného programu nájdú uplatnenie v prostredí školy, rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny, v prostredí podporovaného zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím, v štátnom, verejnom a neziskovom sektore. Prvých absolventov tohto štúdia očakávame v roku 2017.

Školský psychológ

Kariérna príprava a poradenstvo pozostávajú v práci školského psychológa z:

- *poradenského rozhovoru,*
- *osobnej anamnézy,*
- *kompletnej diagnostiky záujmov, osobnosti a intelektových schopností, napr.:*

- OTPO (Obrázkový test profesijnej orientácie, Mezera, 2010);
- Test hierarchie záujmov (Černý, Smékal);
- Diferenciačný záujmový test (Vonkomer);
- Leiterova medzinárodná preformačná škála;
- Ravenove progresívne matrice;
- práca s terapeutickými kartami (poznanie osobnosti);
- interpretácie testových výsledkov;
- aktivít zameraných na prehľbenie vhl'adu (čo chcem v budúcnosti, čo preto treba urobiť...);
- posilnenie pozitívneho sebaobrazu, osobnostného rozvoja.

Tieto dve posledné spomenuté úlohy vnímame ako veľkú výzvu vzhľadom na výsledky čiastkového výskumu (T.A. Hurwitz a kol., 1997 – 1998), ktoré poukazujú na nedostatočné sebavedomie u nepočujúcich a podceňovanie sa v možnostiach uplatnenia na trhu práce v porovnaní s rovnako vzdelanými počujúcimi záujemcami o konkrétnu pracovnú pozíciu. Zaujímavé výsledky priniesol v tomto smere tiež výskum pod vedením M. Gromu (Groma - Némethová 2010), ktorý odhaluje, že širšia verejnosť prisudzuje aj sluchovo postihnutým možnosť dosiahnuť v práci úspech a možnosť byť vnímaný ako súčasť pracovného kolektívu. Navyše až 25% respondentov tohto výskumu sa domnieva, že ľudia so sluchovým postihnutím by sa mohli uplatniť ako podnikatelia, alebo ako remeselníci (21% respondentov). Úlohou školských psychológov a výchovných poradcov ostáva podporovať žiakov so SP v ich ambíciách a hľadať spolu s nimi cestu k pracovnému, a teda aj osobnému naplneniu.

Kariérne poradenstvo v SOŠ Kocel'ova, Bratislava

Škola poskytuje poradenskú činnosť žiakom základných škôl, ktorí sa ešte len plánujú uchádzať o štúdium na strednej škole a poradenskú činnosť žiakom SOŠ, Gymnázia a Odborného učilišťa pre

žiakov so sluchovým postihnutím v Bratislave. Túto činnosť zabezpečuje výchovný poradca a zástupca pre praktické vyučovanie v spolupráci so školským psychológom, sociálnou pracovníčkou a ostatnými zamestnancami školy, ktorí môžu poskytnúť žiakom informácie o jednotlivých študijných a učebných odboroch pre žiakov so sluchovým postihnutím, o situácii na trhu práce, štúdiu na vysokej škole a podpora pri hľadaní a uchádzaní sa o zamestnanie. Najmä zástupca riaditeľa pre praktické vyučovanie konzultuje s rodičmi, ktorí majú záujem zapísat' svoje dieťa na daný odbor, zodpovedá ich otázky, organizuje tvorivé dielne atď. Tím učiteľov a špeciálnych pedagógov pripravujú pre uchádzačov o jednotlivé odbory vstupné prijímacie skúšky, pri ktorých zvážia praktické a jazykové zručnosti žiakov so sluchovým postihnutím a bud' žiaka prijmú na vybraný odbor alebo mu ponúknu inú oblast' štúdia.

Pre žiakov základných škôl škola poskytuje nasledujúce aktivity:

- tvorivé dielne, na ktoré sa môžu prihlásiť jednotlivci aj skupiny žiakov počas celého školského roka;
- otvorené dni pre rodičov počas celého roka;
- deň otvorených dverí pre verejnosť raz za rok;
- JUVYR - prezentácia školskej a študentskej práce;
- prezentácie pre žiakov zo základných škôl;
- informácie na tabuliach a nástenkách na základných školách;
- distribúcia letákov o škole do zdravotníckych zariadení;
- stretnutia pedagogických poradcov, ktoré vedie školský psychológ - vo svojich centrach (cca 4x do roka) a tiež v priestoroch školy (cca 2x do roka).
- **Pre žiakov SOŠ, Gymnázia a Odborného učilišta pre žiakov so sluchovým postihnutím sa realizuje kariérne poradenstvo nasledujúcimi formami:**tím učiteľov, školiteľov a špeciálnych pedagógov, psychológov počas celého štúdia sleduje napredovanie žiaka a v prípade nevhodnosti daného študovaného odboru žiakovi ponúknu inú alternatívu, iný študijný odbor;
- sociálny pracovník - poskytuje informácie o povinnostiach študenta;
- školská psychologička - môže odporučiť ďalšie kariérne pokyny / zvažuje nadobudnuté zručnosti na ďalšie vysokoškolské štúdium na základe psychologického testovania;
- spolupráca s externými spoločnosťami (prezentácia pracovníkov IBM o pracovných príležitostach v spoločnosti);
- praktické školenie v spoločnostiach pre študentov vyšších ročníkov (čalúnnici, mechanici, kaderníci, atď.);
- spolupráca s inými strednými školami - praktická príprava a spolupráca s počujúcimi ľuďmi;
- služby pre verejnosť;
- študentská spoločnosť;
- školské a medziškolské súťaže pre najlepšieho žiaka školy – motivácia;
- štipendium pre študentov zo slabého sociálneho prostredia;

- podpora študentov uchádzajúcich sa o štúdium na vyskej škole formou spolupráce s Centrom Teresias z Univerzity v Brne (Česká republika) a Centrom podpory pre študentov so špecifickými potrebami pri UK v Bratislave;
- informácie pre absolventov o ich povinnostiach po dokončení školy na nástenke;
- ponúkame kurzy pre študentov, ktorí už ukončili stredoškolské vzdelanie a absolvovali záverečné skúšky;
- stretnutia s absolventmi školy - dotazníky o ich umiestnení po škole, o ich potrebách;
- od školského roka 2017/2018 je na škole zavedený **Plán kariérneho poradenstva pre jednotlivé ročníky.**

Plán kariérneho poradenstva pre jednotlivé ročníky

Ciele plánu kariérneho poradenstva (ďalej len KP) sú:

- Systematicky realizovať KP v škole a zabezpečiť dobré začlenenie sa osôb so sluchovým postihnutím na trh práce.
- Viesť a podporovať žiakov v ich profesnej orientácii a umožniť im kariérny rast už od prvého ročníka až po maturitný ročník podľa ich individuálnych potrieb.
- Pomôcť žiakom pri rozpoznávaní a identifikovaní vlastných schopností, záľub, osobnostných charakteristík, ako predpoklad pre výber vhodného učebného/studijného odboru.
- Pomôcť žiakom pri rozpoznávaní a identifikovaní vlastných životných cieľov a ašpirácií, ako predpoklad pri výbere profesnej cesty.
- Spolupracovať s rodičmi pri voľbe učebného alebo studijného odboru a pri príprave na ďalšie vzdelávanie.
- Spolupracovať s inštitúciami, ktoré sa podieľajú na profilovaní kariérnej orientácie žiaka.
- Zúčastňovať sa mimoškolských a neformálnych aktivít, ktoré pomôžu žiakom lepšie sa zorientovať na trhu práce.
- Poskytovať objektívne informácie a vysokoškolskom štúdiu a o možnostiach práce a štúdia v zahraničí.
- Poskytovať žiakom relevantné informácie týkajúce sa štúdia, profesného a kariérneho rastu včas, aby sa predišlo nežiaducim javom na škole (napr. neukončenie zvoleného odboru, zmeny odboru po viac ako 1 roku, zvýšená neospravedlnená absencia na vyučovaní, atď.).

Plán je vypracovný pre jednotlivé ročníky v časovej dotácií minimálne 8 a maximálne 22 hodín ročne. Vybrané témy kariérneho poradenstva, ktoré sú integrované do vyučovacích predmetov (Komunikačné zručnosti, Občianska náuka, Ekonomika, Biológia) sú preberané v rámci vyučovania pod vedením učiteľa daného predmetu.

Ostatné doplnkové témy sú preberané individuálne alebo skupinovo mimo vyučovania pod vedením kariérneho poradcu/výchovného poradcu. V prípade, že škola kariérneho poradcu nemá, sú prácou so žiakmi v rámci projektu **Lepsze wsparcie, lepszy wybór** poverení pracovníci, ktorí sa na projekte podielali.

Hlavným koordinátorom kariérneho poradenstva na škole je kariérny poradca, resp. výchovný poradca. Diagnostikou intelektuálnych schopností, osobnostných charakteristík a ašpirácií na základe standardizovaných testov je poverená školská psychologička.

Kapitola 2 Prieskum medzi absolventmi a jeho závery

Druhá kapitola obsahuje videozáznamy pre absolventov, ktorí pracujú / študujú v zahraničí alebo sú ochotní v budúcnosti pracovať. Video sprievodcovia boli pripravení podľa jednotného scenára. Scenár sa zakladal na hlavných záveroch z prieskumu. Prieskum sa uskutočnil v prvom roku projektu. Študentom a absolventom boli položené nasledujúce otázky:

- všeobecné informácie;
- typ školy, ktorú ukončili a ich zamestnanie;
- kto im pomohol pri výbere povolania;
- pracujú v profesii/v odbore, ktorý vyštudovali;
- učili sa, študovali, pracovali v zahraničí alebo sa tak chystajú urobiť;
- prečo sa rozhodli ísť do zahraničia;
- akým problémom/ťažkostiam museli čeliť v zahraničí;
- akú pomoc dostali/nedostali v zahraničí.

Prieskum obsahoval 72 priyatých odpovedí. Väčšina z nich boli ľudia, ktorí nepracovali v zahraničí, ale plánujú tak urobiť. Tiež majú záujem pripraviť sa na cestu do zahraničia a hľadať prácu alebo pokračovať v štúdiu v zahraničí.

Všeobecné závery z prieskumu:

- existujú niektorí absolventi, ktorí pracujú v zahraničí alebo plánujú tak urobiť v budúcnosti;
- väčšina respondentov nemala žiadnu odbornú pomoc pred výberom zamestnania (väčšinou to boli rodičia, ktorí im pomohli pri výbere povolania);
- musíme študentov naučiť, ako používať internet na hľadanie práce.

Záver: Hlavnou úlohou pre kariérnych poradcov je v prvom rade poskytovať poradenstvo v celom procese vzdelávania pre študentov, ktorí plánujú pracovať alebo študovať v zahraničí. Preto bola vytvorená nasledujúca video príručka "Carry on signing".

Externé odkazy na video príručku "Carry on signing" v národných posunkových jazykoch:

V poľskom posunkovom jazyku:

http://www.soswgrochowa.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=125:2018a46-migaj-dalej-po-europie&catid=38&Itemid=151

V slovenskom posunkovom jazyku:

<https://www.youtube.com/watch?v=PnyS8f5ygiM&feature=youtu.be>

V slovinskem posunkovom jazyku:

<https://youtu.be/T4eNnrZrn2U>

Videá odporúčame pozerať s dobrým internetovým pripojením.

Kapitola 3 IT nástroje používané kariérnymi poradcami

Nasledujúca kapitola obsahuje príklady vyvinutých materiálov pomocou známych IT nástrojov. Môžu byť použité v práci kariérneho poradcu alebo byť inšpiráciou na rozšírenie vlastnej pracovnej dielne.

Existuje celý rad nástrojov IT, ktoré by mohli byť užitočné pre kariérne poradenstvo každý deň. Nazdávame sa, že použitím niektorých z nich získame lepšie informácie než možno nájsť na internetových zdrojoch. Človek potrebuje vedieť, že niekedy sú tieto IT nástroje časovo obmedzené alebo sa autorské práva môžu zmeniť.

V nasledujúcej príručke odporúčame začať od WebQuestu. Ten môžete nájsť tu: <https://jobquestltt.blogspot.com>. Samotný WebQuest je zaujímavá metóda a môže byť pripravená aj online. Tento konkrétny program bol pripravený tak, aby vysvetlil viac informácií o nástrojoch IT a je druhom manuálu, ako používať vybraté nástroje IT.

Účastníci projektu pripravili nástroje v ich materinskom jazyku, aby ich mohli ľahko využiť iní kariérni poradcovia v daných krajinách.

1. IT nástroje pripravené slovinským partnerom

Existuje množstvo nástrojov IKT, ktoré majú k dispozícii kariérni poradcovia v Slovinsku. Dôrazne odporúčame, aby ste sa oboznámili s obsahom dostupným na internete. Majte však na pamäti, že nie všetky aplikácie a obsah sú aktuálne a užitočné.

Odporúčame vám, aby ste začali online aplikáciou *Kam in kako?* ktorú nájdete na webovej stránke o službách zamestnanosti Slovinska na nasledujúcim linku:

<https://www.ess.gov.si/ncips/kam-in-kako>

Nasledujúce aplikácie môžu byť tiež užitočné:

<https://esvetovanje.ess.gov.si/>

(Séria otázok z rôznych oblastí, ktoré vedú k výberu správneho povolania.)

<http://www.mojaizbira.si/>

(Webová stránka s popisom povolania a stredoškolských programov v Slovinsku s video sprievodcom.)

Videá a prezentácie:

- "Carry on signing" - hľadanie práce v zahraničí, písanie Europass CV, potrebná dokumentácia na prešťahovanie sa do zahraničia, rôzne riziká týkajúce sa práce a bývania v zahraničí:

<https://youtu.be/T4eNnrZrn2U>

- Používanie nástrojov IKT - tablety na prezeranie webových stránok, ktoré zavádzajú rôzne sekundárne programy:

<https://youtu.be/5vVLTs6ThY4>

- využívanie nástrojov IKT – interaktívnych tabulí používaných pre kariérnu orientáciu:

<https://youtu.be/bgZiImtVfcU>

2. IT nástroje pripravené pol'ským partnerom

Učebné aplikácie <https://learningapps.org>

Jedným z používaných nástrojov je aplikácia LearningApps.org. Podporuje proces učenia a výučby pomocou malých interaktívnych modulov.

Nasledujúce moduly sa týkajú profesí a poskytujú informácie o profesiach, ktoré sa v súčasnosti vyučujú v našom centre. Sú určené pre študentov a slúžia na systematizáciu vedomostí o konkrétnej profesi.

- Mechatronika <https://learningapps.org/4401092>
- IT profesionál <https://learningapps.org/4400684>
- Mechatronický technik <https://learningapps.org/4271898>
- Cukrár <https://learningapps.org/4237073>
- Technik výživy a stravovacích služieb <https://learningapps.org/display?v=p4ekz7ijc18>

Prezi <https://www.prezi.com>

Ďalším užitočným nástrojom, ktorý sa používa pri práci kariérneho poradcu, je program Prezi.

Používa sa na vytvorenie a prezentáciu interaktívnej prezentácie z úrovne webového prehliadača.

Nasledujúce prezentácie sú venované predmetu odborného poradenstva.

- životopis <https://prezi.com/p/1oppcwxnkwck/#present>
- pracovný pohovor <https://prezi.com/p/wiil7hccy9jz/>
- riešenie náročných situácií <https://prezi.com/p/lay8cu4mbpq/>
- medziľudská komunikácia <https://prezi.com/p/sraribzfjfuy/#present>

3. IT nástroje pripravené slovenskými partnermi

Uvádzame niektoré linky na webové aplikácie v slovenskom jazyku, ktoré vznikli počas tohto projektu a môžu byť užitočné pre výchovných a kariérnych poradcov v ich každodennej praxi. Taktiež odporúčame oboznámiť sa aj s ďalšími možnosťami, ktoré ponúka internet. Mnohé IT nástroje alebo aplikácie sú dostupné zadarmo a dávajú kariérnym poradcom možnosť vytvoriť si vlastné nástroje šité na mieru ich žiakom či študentom.

LearningApps/vzdelávacie aplikácie:

V nasledujúcich dvoch aplikáciách si žiaci a študenti môžu zábavnou formou zopakovať základné informácie o svojich možnostiach uplatnenia sa po ukončení štúdia a o svojich povinnostach absolventa. Tretia aplikácia je vytvorená pre rodičov žiakov posledného ročníka základnej školy a výchovných poradcov na základných školách, aby získali prehľad o časovom harmonograme podávania prihlášok na strednú školu.

<https://learningapps.org/display?v=pkclj6krt17>

<https://learningapps.org/display?v=pm0nfjk0j17>

<https://learningapps.org/display?v=pyox85ffk17>

Webquest:

Nasledujúci webquest je určený žiakom končiacich ročníkov ako sprievodca pri tvorbe vlastného životopisu, motivačného listu a žiadosti o prijatie do zamestnania:

www.deafzamestnanie.blogspot.sk

Prezi prezentácia:

Táto prezentácia slúži ako informačný nástroj a pomôcka pri predstavovaní školy a jednotlivých študijných odborov:

<https://prezi.com/p/9xqna7rllinz/>

Aplikácia Socrative:

Čoraz viac sa na slovenských školách uplatňujú tablety a tabletové učebne. Aplikácia Socrative umožňuje poradcovi alebo učiteľovi vytvoriť si krátky test, ktorý môže zadať celej triede súčasne a priebežné výsledky a postup žiakov sa zároveň premietajú na veľkej obrazovke či interaktívnej tabuli. Žiaci tak môžu medzi sebou súťažiť v rýchlosťi a presnosti v odpovediach na danú tému. Takéto krátke testovanie sa môže využiť na zábavné overenie si poznatkov a informácií, ktoré žiaci nadobudli počas hodiny.

Nasledujúce dva testy v aplikácii Socrative slúžia k overeniu zapamätania si informácií o škole, ktoré boli bezprostredne predtým prezentované:

Socrative kód: SOC-31237656 , SOC-34490291

Kapitola 4 Príklady aktivít realizovaných v rámci kariérneho poradenstva

Štvrtá kapitola obsahuje príklady výučbových plánov realizovaných kariérnymi poradcami v partnerských krajinách v duchu výmeny osvedčených postupov. Konkrétnie poskytované plány vyučovania zahŕňajú individuálne a skupinové poradenské činnosti, konkrétnie skupinové poradenstvo je predurčené formou workshopov a rôznych aktivít, zatiaľ čo individuálne kariérne poradenstvo je založené predovšetkým na rozhovore a konverzáции.

V oblasti kariérneho poradenstva neexistujú programy alebo metódy a nástroje na prácu so študentmi so zdravotným postihnutím. Profesionálni poradcovia pracujúci so študentmi so zdravotným postihnutím musia prispôsobiť dostupné materiály individuálnym schopnostiam a potrebám svojich študentov, pričom zohľadnia jazykové obmedzenia. Inštruktori, ktorí poznajú skupinu študentov, by mali prispôsobiť spôsob komunikácie, metódy vedenia triedy schopnostiam študentov. Najmä pri práci so študentom so sluchovým postihnutím by sprostredkovateľ mal používať posunkový jazyk. Vzhľadom na to by mal byť lektor založený na ikonografických materiáloch, ako sú obrazy, štítky, filmy, fotografie, multimediálne prezentácie. Pri práci s diagnostikou by poradca mal používať štandardizované testy, ktoré by však mali byť jazykovo prispôsobené na prácu s nepočujúcimi žiakmi, aby mohli žiaci získať spoľahlivý výsledok.

Prikladáme ako inšpiráciu plány hodín partnerských krajín v anglickom jazyku.

1. Polish lesson plans

The three scenarios were prepared for consulting work with deaf students. Two of them are designed to work with a group of students run in the form of workshops.

The first scenario deals with topics related to interpersonal communication. During the workshops, students perform exercises, thanks to which they learn about different types and forms of communication and ways of overcoming barriers that hinder effective communication. Students will also learn about jobs in which communication is the key competence.

The second scenario is related to the subject of dealing with difficult and stressful situations. During the workshop, the students present life-like stressful situations and the accompanying emotions. With the help of activating exercises, they learn how to deal with these situations and how to strengthen their resistance to stress.

One of the scenarios contains an example diagram of an individual counseling conversation being the final element of counseling work with the student. The advisory conversation was divided into individual stages containing specific tips for the adviser. In order to adapt the course of the counseling conversation to the needs of students with hearing impairments, graphical elements were prepared in the form of a mind map and the implementation table of the selected goal.

Lesson plan no 1

Subject: Dealing with difficult situations.

- Main goal of the lesson: familiarizing students with the principles strengthening resistance to stressful situations
- Detailed objectives of the lesson:
- cognitive aspect:
 - the student recognizes stressful situations
 - the student can describe the emotions that accompany stressful situations
 - the student understands the importance of positive and negative stress
 - the student knows what are the consequences of too low or too high level of stress
- educational aspect:
 - the student knows how to notice symptoms of too high stress
 - the student knows how to take care of their good mental form and strengthen their resistance to stressful situations
- educational aspect - the student works effectively in the group
- revalidation aspect the student correctly signs the new words the student correctly articulates words
- Methods of work
 - brainstorming
 - conversation
 - a mini lecture
 - discussion
 - exercises in which students have to participate actively
- Forms of work
 - individual and group
- Teaching aids
 - projector, computer, presentation
 - illustrations for the "Metaphors" exercise
 - post it notes

The course of classes:

1. Brainstorming about what "difficult situation is ..." Students express their ideas, the teacher writes them on the board / paper. The trainer summarizes the collected proposals
2. The teacher asks students to tell about difficult situations they have had in their lives
3. *The counselor asks you to name the emotions that accompany difficult and stressful situations. "Name the feelings / emotions that accompanied you then? How did you feel then? What happened to your body?* - Using the outline of the human body, mark and record what is happening to the parts of the body.
4. *A talk about stress* - in difficult situations we experience stress and nervousness

We distinguish two basic types of stress:

- good, called eustress - which provides energy for action, increases our efficiency, makes us want to live,
- bad, or distress - disorganizes, does not allow thinking, paralyzes.

Discussion: Stress accompanies our life every day and it is necessary for our body to function normally. Stress can be a mobilizing force to act, then its level is optimal. If stress did not accompany us, we would not have the desire to act, we would be bored with that our well-being would be bad too. Too high level of stress is also dangerous , it causes too much tension, paralyzes us. These symptoms block rational thinking.

- What are the effects of too low stress levels?
- What are the effects of too high levels of stress?
- What are the effects of the optimal level of stress?

5. How do I react to stress - test

The lecturer summarizes the test results, that our reactions differ and together with participants emphasizes positive ways of reacting in a stressful situation (walking, physical exercise, sports, dancing, expressing oneself through art, searching for new information, advice, helping others, bathing, talking with a close person, sleeping) The teacher says that a person can recognize stress by observing his/her body, knows signs of stress and is able to compare his well-being to certain symptoms of stress.

What can I do if I notice signs of stress? - summary

6. Exercises:

A. Ally- LIFEBOY

Tell participants that they will perform a task that requires cooperation and trust. It is used in many workshops, but it requires courage. Remember that the purpose of the task will only be explained in the summary. Instruct students to face each other in two rows. They hold hands in pairs. Suggest that they stand as close as possible to the arm in the frame, so that a "double-handed" line will arise. At the end of the row there is a chair (the arm of the chair cannot interfere with the jump). Subsequently, each person climbs a chair and jumps on the hands of the others. Encourage a few people.

In the summary, ask students: What inhibited them before the jump? What did they have trouble with? Refer this exercise to ways of dealing with a difficult situation. Ask what it required? What makes problem solving easier? After listening to the students' opinions, emphasize the importance of trusting others and finding support from others. Say that the purpose of this exercise is to identify allies and supporters in solving the problem, i.e. lifebuoys.

B. FLIGHT ABOVE A MAKE OUTLET

Invite participants to line up "for the unknown". Remember that the purpose of the exercise will be determined by the students after the summary. Draw a line on the floor (or stick the tape). Ask each of them to make a prediction as to how far they will jump behind the designated belt. Write down both the probable and the actual result of each student.

Suggest that the students sit in a circle. Summarize the exercise by asking the following questions:

- Who jumped further than intended?
- Whose jump was longer than expected whose jump was shorter than expected?
- Who do you think is more motivated, a person with a longer or a shorter jump perspective?
- How many people correctly determined their jumping options (hand up)?
- How many people know their capabilities (in other situations)?

- How much I appreciate it, and how much do I overrate my abilities at all, can it be somehow verified?
- How much do I believe that I can cope with a difficult situation?
- How much do I trust myself to be able to overcome and exceed my results, problems and problems?

C. METAPHORS – METAMORPHOSES

While sitting in a circle, present the essence of the next task. Say that everyone develops an individual way of dealing with a problem situation due to the fact that they perceive it differently. Give all the supportive materials to everyone, invite the participants to take on the task of creating a metaphor based on a photo. Emphasize the importance of metaphor being a reference to dealing with a difficult situation. Write down auxiliary questions on the board:

- What way of dealing with the situation symbolizes the picture?
- What kind of metaphor for solving the problem is illustrated by the picture?
- Remember that it is important that everyone has the opportunity to present their allegory / motto.
- Write down the comments of everyone on the flip chart.

Variant 1. Write down the metaphors on a large piece of paper and hang in the room that workshop participants take care of.

Variant 2. Create a collage of images and written metaphors.

Summary of the exercise: Apply Annex 1 "The Octopus of Solutions" and encourage participants to write down their own conclusions and important metaphors that they heard for the last time. Invite volunteers to discuss the reflections they have written.

7. Familiarizing students with relaxation techniques and methods of dealing with difficult situations

Methods of dealing with difficult situations:

- **Learn to manage time well** - make a plan of the day, or even a week, a list of things that you have to deal with very urgently and those that can wait. Organize your workplace well.
- **Set realistic goals** - set what you want to achieve and at what time. Make a plan of action, but do not be too demanding.
- **Develop a sense of humor** - the old proverb says that laughter is health. It's true!
- **Do not try to be a perfectionist** - everyone makes mistakes. You do not have to do everything flawlessly. Be tolerant for yourself.
- **Do not take care of things that you cannot influence** - you cannot influence the weather, or stop the wars in the world. Let life go on by itself, and concentrate only on what you have power over.
- **Have time just for yourself** - make yourself happy - the way you like it. Turn off the phone, sit back in your chair or go for a walk
- **Talk to someone who really wants to listen to you** - do not pretend to be someone who cannot be wrong or show weakness. Let others help you.
- **Play sports** - physical exercises are undoubtedly a better way to curb stress than obsessively thinking about what can happen and worrying

- **Eat healthy food** - remember that there is a relationship between the physical and psychological side of the human being. Avoid stimulants; cigarettes, coffee, alcohol. After all, healthy body means a healthy mind
- **Relax** - rest!

Appendix to exercises no.6

Stressful situations - a mini test

- Mark example situations as appropriate:
 - ! - if the situation is particularly stressful for you
 - ° - if the situation is moderately stressful for you
 - × - if the situation is not stressful at all

1. Presentation at a party / meeting with a stranger.
2. The first day at the new school.
3. Speaking to a large group of people.
4. Asking for a favor.
5. Going with someone on your first date.
6. Explaining to the teacher why you haven't done homework
7. Stay in the hospital.
8. Death of a loved one.
9. A visit to the dentist
10. Participation in an argument

Lesson plan no 2

Career counseling lesson plan: Interpersonal communication

- Main goal of the lesson: To explain the essence of communication to students
- Detailed objectives of the lesson:
 - cognitive aspect:
 - the student explains what the process of interpersonal communication consists of
 - the student lists the elements of communication
 - the student distinguishes between communication forms
 - the student lists professions in which communication competence is the key competence
 - the student lists the basic barriers to communication
 - educational aspect:
 - the student reads the meaning of gestures
 - the student describes the drawing and gives the colleague instructions on how to make the drawing
 - the student presents in the form of a non-verbal message the name of the selected item
 - educational aspect
 - the student works effectively in the group

- the student explains why abilities and skills as well as character traits are an important determinant of the choice of profession
- the student lists barriers in communication
- revalidation aspect
 - the student correctly signs the new words
 - the student correctly articulates words
- Methods of work
 - brainstorming
 - conversation
 - pair work
 - a mini lecture
 - discussion
- Forms of work
 - individual work
 - pair work
- Teaching aids
 - projector, computer, presentation
 - small cards with names of the items

The course of classes:

1. The introductory part:
 - organizational activities (greeting, checking the attendance list, creating a nice atmosphere)
 - displaying the topic of the lesson
 - brainstorming: what is interpersonal communication?
 - a mini lecture explaining the course of the communication proces
2. Developing the topic:
 - a. Conversation: Forms of communication: verbal and non-verbal
 - b. exercise no. 1 - improving the ability to send and receive messages:
 - Work in pairs
 - Student 1 receives a card with a drawn figure and his/her task is to describe this figure
 - Student 2 receives a blank sheet of paper and a pencil and his/her task is to draw the described figure.
 - Students can ask questions about the figure, but they cannot show drawings
 - c. short characteristics of elements that make up non-verbal communication:
 - d. exercise no. 2 - gestures - We divide students into two groups. The task of each group will be to read the gesture displayed on the presentation correctly. Students write down the answers on the sheet.
 - facial expressions
 - touch and physical contact
 - spatial distance
 - eye contact

- d. exercise no. 3 - The student draws a note with the name of the subject and his/her task is to describe the subject without using words. The other students guess the name of the subject.
- e. Barriers in communication - together with students we make a list of factors that make communication difficult

3. The final part

exercise no. 4 – Making a list of the professions in which communication competence is the key competence

Lesson plan no 3

Indyvidual career

Outline of a career counselling conversation with a deaf student

Bożena Wojtasik noticed that an advisory conversation, as an individual form of vocational guidance, should be "the final stage of professional orientation accompanying the process of choosing a profession"¹ The literature of the subject distinguishes between a few and a dozen stages of an individual counselling conversation². Dorota Pisula proposed the following division of the stages of the counselling conversation: preparation for the interview; building contact and establishing cooperation rules; interview (collection of basic data from the client); problem determination; common analysis of problems; planning (defining further actions) and motivation; summarizing and closing the meeting; evaluation of the meeting and completing the documentation³. The author emphasizes the fact that she treats the conversation with the client very individually and tries to flexibly adapt to their needs.⁴

1. Preparation for an advisory conversation:

Applies to the student as well as the advisor. Before the interview, the counsellor should gather information about the student with whom he or she is to meet. It is worth to talk with the parent, educator, teachers and other specialists who work with the student every day. Information collected in this way can be entered the prepared table (Appendix 1). However, the student should gather and organize information about his / her educational and professional knowledge as well as self-knowledge. This is possible when the student has previously participated in group activities in this area. This stage is not always used, but its presence has a positive effect on the quality of the service⁵.

2. Building a contact and establishing cooperation rules⁶:

¹ Pisula D., *ABC doradcy zawodowego. Rozmowa doradcza*, Warszawa 2010 p. 8.

² Tarkowska M., *Rozmowa doradcza – wspólne poszukiwanie rozwiązań*, Warszawa 2006, p. 30.

³ Pisula D., *ABC..., op. cit.*, p. 26.

⁴ Ibid, p. 25.

⁵ Ibid, p. 26.

⁶ Authors of the work discuss these issues in more detail in Chapter III

The meeting can be started by formulating a few questions that will allow the counsellor to get an idea of the declared problem.

- How can I help you?
- What would you like to talk to me about?
- What will change in your life after this meeting? What are your expectations?

After that, there should be an explanation of the rules of cooperation, how long will the conversation last, what will be the role of the adviser and the client. It seems important to make the student aware that the responsibility for decisions lies on his/her side. Thanks to this, the student should understand that he/she is a partner in a conversation, and without his/her active participation it will not be possible to achieve the goal⁷.

3. Interview and obtaining information

The aim of this stage is to obtain information about the current situation of our student by means of an interview. The relationship between the adviser and the advisee is strengthened here.⁸ The role of the adviser is to accompany the student in self-knowledge, gathering information about his/her potential, barriers and limitations. The questions asked by the adviser play an important role here. They are to evoke the advisee's thoughts, make him/her aware of the resources he/she has. Here are the suggestions for questions 9:

1.PHYSICAL AREA

- How are you? (With what kind of mood are you in?)
- How do you assess your physical condition (e.g., could you stand for 5 hours, sit for 8 hours, work on the computer for a few hours, etc.)?
- How do you assess your overall health?
- Do you have any health problems? (heart, nerves, legs, sight, hearing, etc.)
- Do you have a disability certificate or other certificate?
- Do you have specialist help (permanently or only if there is a health problem)?
- Do you have any recommendations from a doctor and do you follow them?
- Do you take any medications (permanently or temporarily)? Do these drugs affect your performance at work?
- Is there any type of work you couldn't do due to poor health?
- What kind of work do you prefer (you like):
 - sedentary or active?

⁷ Pisula D., ABC..., op. cit. p. 28.

⁸ Ibid., p. 29

⁹ The questions were worked out during the workshop conducted by Karolina Nikorowska as a part postgraduate studies Career Counselling. Their form has been adapted to perceptual capabilities of deaf people.

- individual or group?
- in standard or flexible working hours?
- one or multi-shift?
- Where would you not like to work?
- When (in what situations) do you get nervous?
- What do you do when you are upset? What helps you relax, unwind?
- How do you accept criticism or failure (loss): calmly or nervously?
- What jobs can you do considering your physical condition?
- What kind of lifestyle do you have (owl or lark)?

II. COGNITIVE AREA

- What (what conditions) help you concentrate?
- Do you need breaks to make the level of concentration high? How often do you need them?
- At what time of the day is your concentration the best?
- How do you make decisions? Independently or do you ask for the opinion (advice) of others?
- Do you like when someone else decides about your life?
- How do you make decisions: under the influence of emotions or do you try to analyse the problem?
- How often do you make decisions?
- Do you change your decision if you face difficulties or problems?
- How do you like to work: alone or in a group?
- Which school subjects do you like best?
- From which school subjects do you have the best grades?
- Does stress mobilize you (helps you) to act or just the opposite?
- How do you see your future (what do you think about your future)?
- Do you have divided attention, concentration? (Can you do 2 things at one time?)

III PROFESSIONAL AREA

- Have you already worked?
- What is your education? Which schools have you graduated?
- What is your professional experience and professional training?
- Is your education, work experience consistent with your interests?
- What additional, certified skills do you have? (What else can you do? In the event of problems, we mention: embroidery, operation of machines, forklift, computer, floristic skills and others)
- Do you like to learn, are you ready: to acquire new qualifications, do additional courses, undergo vocational training?
- What did you do to find a job?
- What do you think is an obstacle to finding a job?
- Do you have application documents, CV and a cover letter?
- Do you have Internet?
- Have you completed any additional courses? Do you have any other qualifications?

- Where do you intend to look for a job: in Krakow or in your place of residence?
- Are you ready to change your place of residence or take up training elsewhere (in connection with work)?
- Do you participate in any projects (Employment Bureau, EU projects, FIRR projects, voluntary service)?
- Would you like to run your own business?

IV. PERSONAL AREA

- What is your family situation like?
- What is your financial situation?
- Were there any events in your life that influenced the making of professional decisions?
- Do you consider yourself an entrepreneurial, good organizer?
- Can you defend your opinion, give an example.
- Do you consider yourself as an assertive person (can say NO)?

V. AREA OF INTERESTS

- What do you like doing in your spare time?
- What would you like to do in your free time?
- Do you prefer to spend time actively or passively?
- Do you prefer to be alone or with other people during this time?
- What activities are difficult for you and what is easy for you?
- What newspapers, portals do you most often browse (technological novelties, artistic, cultural, sports)?
- Would you like to take part in volunteering, charity events?
- What do you do to improve your mood?

At this stage of the counselling conversation, the counsellor can use the tests and questionnaires that will complete the actual picture of the student's potential.

4. Identifying the problem

Identifying the problem or verifying the problem in the light of the information obtained in the interview. One should consider whether the problem declared by the student is a real problem. If necessary, you can ask him/her to consult another specialist.

5. Common problem analysis

Common analysis of the problem, i.e. a summary of the information that the student has about himself/herself (information about his/her personality, interests and preferences, abilities, values as well as barriers and limitations) with the current situation on the labour market and the offer of schools and institutions giving the opportunity to acquire the right qualifications. Dorota Pisula proposes to use the "Mind Mapping"¹⁰ creative thinking technique at this stage. It seems to me a great idea, because the visualization of the content positively affects the degree of their acquisition for people with hearing impairments. It should be remembered that the student should be the author of ideas and solutions to his/her problem. A man who is successful has more motivation to act.

¹⁰ Pisula D., ABC..., op. cit. p. 34.

6. Planning (determining further actions) and motivation

- definition of the goal, in which the SMART¹¹ technique will be helpful. After setting the target, it would be advisable to set the so-called "Milestones" that is points ending specific stages on the way to achieving the goal or being (indirect) goals in themselves, the implementation of which brings them closer to achieving the main goal
- appointing specific tasks that contribute to the implementation of the intended goal and proper planning over time
- minimizing the student's fear of change through the discovery of positive consequences of the set goal, personal development opportunities and new experiences

I suggest using the table to illustrate and organize the set-up steps (Appendix 3)

7. Summary and closing of the meeting

To summarize the meeting and the most important issues raised with the student, it is good to ask him/her¹²:

- What have you learned today?
- What was important to you?
- What conclusions have you drawn today?

If the student did not mention some important issues, the counsellor can remind them. It is also important to ensure that the student leaving the meeting has a positive attitude to the tasks, so you can end the conversation by asking:

- What positive changes will occur for you soon?

¹¹ Ibid., p.26

¹² Ibid., p. 44.

Appendix 1

Career counselling conversation

The student's name and surname.....

Date of the meeting:

Information about the student:

Date and place of birth:	
Place of living:	
Education:	
Completed courses, training:	
Disability certificate:	
State of health:	
Family situation:	

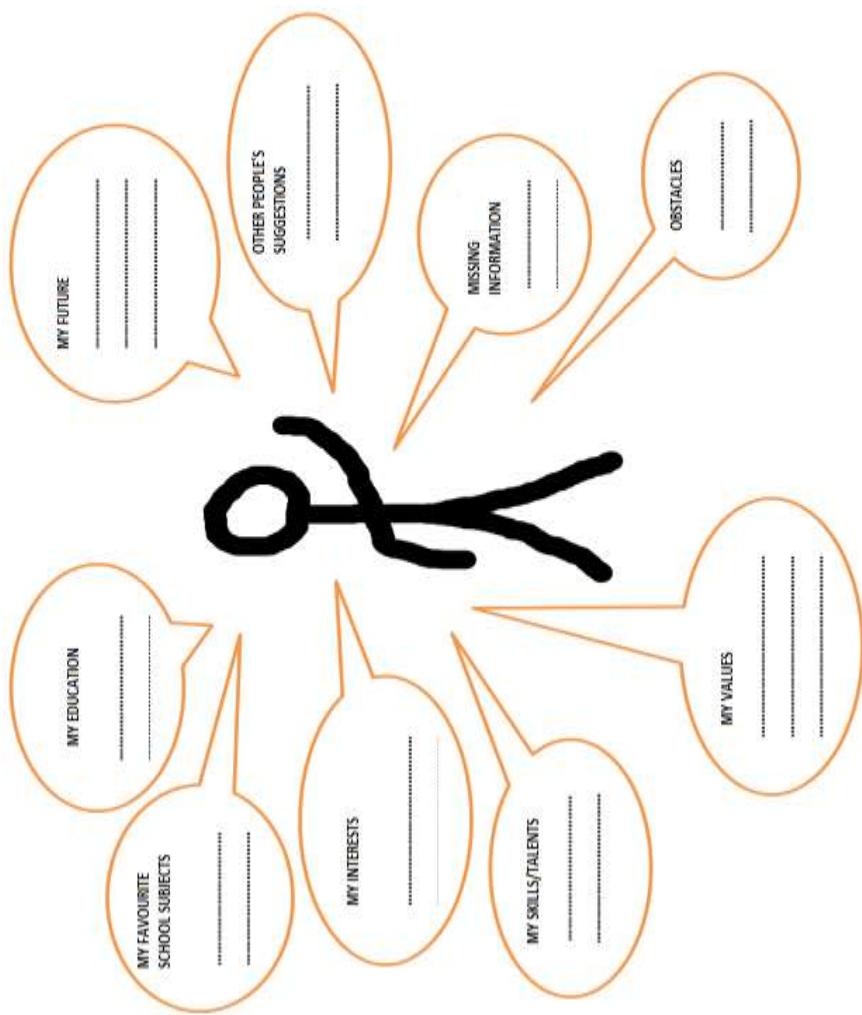
An interview:

State of health/physical condition	
Stressful situations and ways of dealing with stress	
Making decisions	
Concentration	
Interests scholastic and extracurricular	
Skills	
Education market	
Labour market	
Family situation	
Spending free time	
Results of tests, questionnaires	

Source: Own elaboration

Appendix 2

Mind map – summary of information

Source: Own elaboration

Appendix 3

Steps to achieve the selected goal

Goal	Task to be implemented	deadline for completion	What else do you need to achieve your goal?	Who can help you?	What are the consequences of completing the task?
	1.				
	2.				
	3.				

Source: Own elaboration

2. Slovenský plán vyučovacej hodiny

Plán vyučovacej hodiny č. 1

Skúsenosti založené na vzdelávaní - workshopy pre najstarších žiakov základných škôl v pracovných priestoroch stredných škôl

Najlepším spôsobom, ako vybrať zamestnanie, ktoré je pre nás vhodné a zaujímavé, je vyskúšať si ho - získať skúsenosť so skutočnou prácou, vytvoriť si nejaký produkt a získať pocit, že dokončíme úlohu spojenú s našim potenciálnym zamestnaním / prácou. Preto každý rok pozývame a povzbudzujeme základnú školu pre nepočujúcich študentov a špeciálne školy, aby navštívili našu strednú školu – SOŠ na Kocel'ovej v Bratislave. Poskytujeme materiály a vedomosti potrebné pre povolania, ktoré sú dostupné pre našich študentov.

Forma práce: skupinová alebo individuálna, skupina 2-6 osôb sprevádzaná 1 učiteľom

Trvanie: 30 minút pre jednu dielňu (v jednom dni odporúčame vyskúšať 3-4 rôzne workshopy). Celá aktivita, ako je opísaná, je celkovo 3,5 - 4 hodiny.

Ciele:

- získajte skúsenosti so skutočnou prácou;
- vyskúšajte si konkrétny pracovný postup;
- zistite, aké ručné zručnosti sú potrebné pre odbornú prax;
- stretnite sa s ďalšími a staršími študentmi s určitým povolaním;
- rozhodnite sa o konkrétnom povolaní založenom na skutočných skúsenostach.

Popis:

1. Aspoň týždeň vopred potvrdí učiteľ dátum a počet účastníkov so školskými poradcami. V tejto fáze by sme mali vedieť, kolko študentov má záujem o konkrétné povolanie a workshop.
2. Privítanie účastníkov, stručná prezentácia každej profesie, trvanie a forma štúdia, zručnosti potrebné pre prihlásenie sa do tohto odboru, zručnosti získané počas štúdia na strednej škole, možnosti zamestnania, informácie o situácii na pracovnom trhu v súvislosti s konkrétnymi povolami.
3. Vytváranie skupín na základe záujmu žiakov.
4. Rotovanie skupín medzi konkrétnymi dielňami (každý workshop cca 30 minút). Činnosti vykonávané počas workshopov by nemali byť príliš dlhé, ale mali by poskytovať všeobecný prehľad o práci v konkrétnej oblasti - napr. knihovnícky pracovníci pripravujú malé krabice alebo knihy z materiálu pripraveného vopred, čalúnnici skúšajú ručné šitie a šitie strojom, ako aj prácu s kolíkmi atď.
5. Zhromažďovanie všetkých študentov, spätná väzba.
6. So žiakmi použijeme skúšobnú aplikáciu Socrative na testovanie ich nových znalostí o škole a štúdiu. Samozrejme, že test je aj formou súťaže medzi žiakmi a najlepší získa cenu.
7. V prípade záujmu môžu byť študenti testovaní školským psychológom alebo kariérnym poradcom – Testom profesionálnej orientácie alebo akoukoľvek inou batériou odrážajúcou záujmy, ašpirácie a schopnosti žiaka. Výsledky testov môžu byť užitočné pre žiakov, ktorí nie sú rozhodnutí o ich budúcej pracovnej orientácii.

Plán vyučovacej hodiny č. 2

Sebaopoznanie a sebauvedomenie

Popis: Vo veku 15 rokov sa žiak presúva na strednú školu, vyberá si budúce povolanie a budúcu kariéru. Často sa stáva, že žiaci nie sú pripravení prijať toto rozhodnutie, sú nerozhodnutí a zmätení. Voľba povolania študentov a najmä rodičov je často ovplyvňovaná rôznymi faktormi. Rodičia majú špecifické očakávania týkajúce sa vzdelania a kariéry svojho dieťaťa, ktoré niekedy nezodpovedajú skutočným schopnostiam dieťaťa. To je dôvod, prečo ho posielajú na konkrétné štúdium, aj keď to dieťa nemá záujem o túto prácu alebo je to príliš ťažké.

Táto metóda môže byť použitá pri triedach poradenstva v kariére pri práci so skupinou. Zameriava sa na študentov strednej školy v prvom ročníku štúdia, aby sa poznali lepšie, dozvedeli sa o svojich záujmoch, skutočných schopnostiach a zručnostiach, očakávaniach, budúcich plánoch a porovnali ich so študovanými okruhmi.

Použité nástroje: dotazník, projektívny test, skupinová diskusia

Forma práce: skupinová práca, individuálna práca

Zdroj informácií: HARGAŠOVÁ, M.: Od teórie k praxi kariérneho poradenstva v školách a školských zariadeniach, on-line: http://web.saaic.sk/nrcg_new/doc/Zbornik/01_Kap-1.1-1.2.pdf

Používame jeden list papiera rozdelený na 4 polia: V čom som dobrý (v škole)? Čo sa mi najviac páči? Ako trávim väčšinu času? Čo si myslia moji rodičia a priatelia o mne (čo hovoria, že v čom som dobrý doma)?

Po vyplnení všetkých polí môže študent vziať značku a označiť tie informácie, ktoré sa majú zobrazovať vo všetkých poliach. To sú jeho silné stránky. Po tejto aktivite nasleduje diskusia medzi študentmi a učiteľmi.

V čom som dobrý v škole?	Čo ma najviac bavi? Čo robím najradšej?	Čomu venujem najviac času keď nie som v škole?	Ako ma hodnotia rodičia a priatelia? Na čo by som sa podľa nich hodil?

ciele:

- porovnať vedomosti, zručnosti, záujmy a motiváciu študentov pre niektoré aktivity s názorom rodičov a učiteľov;
- uvedomiť si a získať obraz o silnej stránke študenta;
- porovnať schopnosti, záujmy a vedomosti študentov s očakávaniami študovaného programu.

Plán vyučovacej hodiny č. 3

Individuálne alebo skupinové poradenstvo pre študentov so SP pri výbere univerzity

Dôležitou súčasťou prípravy študentov na kariéru je výber vhodného štúdia na univerzite. Je veľmi užitočné spolupracovať s aspoň jednou univerzitou - centrom podpory pre študentov so špeciálnymi potrebami. Napr. naša škola (SOŠ Kocel'ová) má dobrú spoluprácu s Centrom podpory študentov so špeciálnymi potrebami na Univerzite Komenského v Bratislave. Každý rok pozývajú študentov so zdravotným znevýhodnením, ktorí majú záujem o vysokoškolské štúdium, na trojdňové školenie organizované v ich centre. Študenti môžu navštievať prezentácie pracovísk strediska o systéme štúdia na univerzite, získať informácie o prijímaní / prijímacích skúškach, účasť na skutočných vysokoškolských prednáškach, diskusii so súčasnými študentmi so zdravotným postihnutím, návšteve ubytovní, jedální a oveľa viac.

Dôvodom je, že nepočujúcim študentom chýbajú informácie a nemusia si byť vedomí rozdielov medzi strednou a vysokou školou - najmä o kreditovom systéme, akademickom informačnom systéme a nevedia, akú podporu môžu získať počas štúdia. Iba po tom, čo majú reálny obraz o univerzitnom živote a očakávaniach zo strany univerzity, si môžu správne vybrať svoj študijný program.

DÔLEŽITÉ je zapojiť študentov, ktorí nie sú v poslednom ročníku strednej školy, ale aspoň 1-2 roky predtým, aby sa mohli začať pripravovať na prijímacie skúšky skôr, než ich počujúci rovesníci.

Forma: v skupine alebo individuálne

Trvanie: 3 dni

Ciele:

- poskytovať informácie o vysokoškolskom štúdiu;
- informovať študentov o priestoroch na absolvovanie skúšky pre konkrétné študijné programy;
- poskytovať všeobecný prehľad o životoch študentov, nákladoch, ponúkanej podpore.

Plán vyučovacej hodiny č. 4

Plán lekcii pre základnú školu

V našej základnej škole školský poradca systematicky spolupracuje so žiakmi od 3. ročníka.

Téma: "Hádajte profesiu".

Cieľová skupina: žiaci 4. triedy, skupinová práca s triedou.

Cieľ triedy: oboznámenie sa s profesiami.

Materiál: viacnásobné tabule, PPT s profesiami, príbehy, pracovný list.

a/ Prezentácia povolaní - získaná z www.zborovna.sk

Žiaci identifikujú a menujú profesie podľa vonkajších znakov, žiaci HI môžu zobraziť kartu s názvom povolania / video /.

b/ Žiaci dostávajú 4 karty s obrázkom profesie a iné obrázky predmetov potrebných na výkon týchto povolaní - žiaci priradujú predmety k povolaniám / video / photos /.

c / Žiaci vyplnia pracovný hárok - priradujú povolanie k opísanej činnosti.

d/ Poradca diskutuje so žiakmi o prezentovaných profesiách.

Téma: "Semafor dotazník"

Cieľová skupina: žiaci 8. triedy, skupinová práca s triedou / môže sa uskutočniť aj individuálne /.

Ciel' triedy: zistenie typu kariéry a okruhu profesíí pre tento typ.

Materiál: internetová aplikácia Semafor, tabuľa, interaktívna tabuľa, obrázky semaforov - ako pomoc s vysvetlením, didaktický kufor.

<https://www.komposyt.sk/pre-ziakov/poradenske-hry/semafor-copy>

Poradca poskytuje pokyny na otvorenie aplikácie Semafor a demonštruje ich na interaktívnej tabuli. Potom každý žiak začne pracovať s aplikáciou na svojom tablete a overí prácu na interaktívnej tabuli. Žiak vyplní dotazník podľa pokynov a nakoniec ich vyhodnotí (program, ktorý vyhodnotenie robí automaticky). Zistil, aký typ kariéry je, aké má hodnoty, a aké profesie sú vhodné pre jeho typ kariéry.

/Aplikácia Semafor je k dispozícii na adrese www.komposyT.sk, môže sa tiež vykonávať v papierovej forme // Video / photos /.

Téma: "Obrazový test profesionálnej orientácie"

Cieľová skupina: žiaci 8. ročníka, individuálna práca so SP žiakmi

Ciel' triedy: zistenie typu kariéry - obrazová metóda vhodná pre SP žiakov

Materiál: karty

Žiak pracuje so súborom kariet, ktoré obsahujú 114 farebných obrázkov profesíí, ktoré sú rozdelené do 6 oblastí podľa modelu Holland RIASEC.

Získané z: Psychodiagnostics a.s. Bratislava, PhDr. Antonín Mezera.

3. Slovene counseling classes

In the first scenario, the workshop is meant for getting to know your own interests, wishes and personal characteristics.

In the second scenario, the purpose of the workshop is checking the knowledge of different vocations and at the same time learning about them, especially in primary school.

In the third scenario, the purpose of the individual interview is to encourage the students own thinking about their self-value and the ability to be responsible for their own actions, by the means of asking relevant questions.

Lesson plan no 1

Group counseling classes, proposal for the “Career Orientation” Workshop

Workshop is suitable for pupils from the 6th grade onwards.

Duration of the workshop is 45 minutes.

First workshop: Getting to know yourself

- Introductory game (my name and movement) – 5 minutes

The students stand or sit in a circle. Each student introduces themselves by sharing their name and making a movement (e.g. they turn around or do a squat or shake hands with their neighbours). Everyone else in the circle greets that student (e.g. “Hello, John.”) and repeats their movement. The activity is repeated for every member of the circle.

- Who am I, what I like to do (getting to know my interests, hobbies through a collage – individual work, presenting to the group) – 30 minutes

Each student receives a bigger sheet of paper (possibly A3), scissors and glue. They also need pencils, coloured pencils, markers. There are various magazines and newspapers on the table. Each student has to browse through the given magazines and cut out the photos, drawings or banners that speak to them and present them as a person – who they are, what they like, what they like to do, where they have been, what their dreams are. The teacher walks from one student to the other and provides additional guidance by asking appropriate questions if the student gets stuck and doesn't know how to continue.

Each student makes a collage of all the cutouts. Additionally they can add their own quote, proverb that they like, sign the collage and later on presents it to the whole group.

- Conclusion – 10 minutes

We are seated in a circle again. There are different smileys on the floor in front of us. Each student finds one that represents their current well-being. They reach for them. When everyone has one (even two or three), they tell the group why they have chosen that particular one (how they felt today during the workshop, what they have discovered about themselves and others...).

Proposal for the “Career Orientation” Workshop

Workshop is suitable for pupils from the 6th grade onwards.

Duration of the workshop is 45 minutes.

Lesson plan no 2

Getting to know vocations

- Introductory game (line sorting according to different criteria) – 5 minutes

Students stand in a room. The teacher reads out the criteria, e.g. “Form a line from the tallest to the shortest.” Students follow the direction.

Then the teacher announces a different criterion and students again follow the lead.

Suggestions of different criteria:

- Form a line based on the first letter of your name from A to Z;
- Form a line based on your age from the oldest to the youngest;
- Form a line based on the time spent in front of the screen (smartphones, computers, television) from the least to most;
- Form a line based on the hair colour from the fairest to the darkest colour.

Even the students pinch in the ideas for different criteria.

- Career quiz (answering the questions, quiz “Male sive celice”, finding as many jobs as you can, group work) – 30 minutes

Students are divided into groups of 4 or 5. Each group chooses their own team name with which they will compete against the other groups. We write the names on the board and note down the gained points.

- TRUE – FALSE questions

All the groups participate by raising the green sheet of paper on which it says TRUE or blue sheet of paper on which it says FALSE. Every correct answer wins them 1 point.

Possible statements:

- Having a vocation means that I have trained, studied and became able to do a job.
- A person with a particular degree can only do one vocation and one job.
- Some jobs are known to be very dangerous.
- Everyone can do all the jobs, regardless of the education.
- Some jobs require a particular set of skills or abilities.

- JOB RIDDLES questions

All the groups answer by writing down the title of the job that they have guessed on a blank sheet of paper. When the time is up, one team member raises the sheet with the answers and we check if all the groups have the same answer. Every correct answer wins them 2 points.

Possible riddles:

- He wears a white coat, but he's not a chef. One look at him and the timid trembles, but the tooth no longer hurts.
- Not a cook, not a baker, but he can make confectionery that everybody loves.
- Spends his time among the books, lends them to us and informs us of the novelties.

- Precise, agile fingers and perfect vision is all one requires. When catching time is what he desires.
- Without him life would be bad. Because we wouldn't have milk, flour, eggs, meat... to eat.
- He sits in the head of a steel eagle and flies him to all parts of the world.
- Without him we would have all the things on the floor. Even sleep, eat, sit there and more.
- DO YOU KNOW THE JOB THAT STARTS WITH THE LETTER...? questions

Now each group answers separately. They choose a letter and the teacher reads out a statement about the given job for 3 points. If the group immediately recognizes the job in question they win 3 points. If they need additional description, before guessing, they win 2 points. If the group still cannot guess the job, the teacher reads out the last statement. If the group guesses the job, they win 1 point.

Possible examples:

A job that starts with the letter A:

For 3 points: It's its job to take care of the cultural and historical legacy for the future generations.

For 2 points: He uses special folders in which he inserts important documents and other material.

For 1 point: He collects, takes, organizes, examines, estimates, lists, categorises and digitalises the material and makes it presentable to researchers, scientists, students and others.

A job that starts with the letter F:

For 3 points: He is a medical worker, whose work is extremely physically demanding.

For 2 points: In medical institutions, health spas and other institutions he maintains and improves the performance of the healthy and the sick.

For 1 point: Based on the health assessment of the patient, he forms a physical therapy for each patient individually or within a group.

- FAST KNOWLEDGE questions

All the groups compete at once. Each group receives a bigger sheet of paper (A3) and a pen. Their job is to make a list of all the jobs that they know within 2 minutes. Once the time is out, the group with the longest list of jobs wins 4 points.

- Conclusion – 10 minutes

We sit in a circle. There are stones of different shapes, colours, sizes, textures on the floor. Every one chooses one that resembles their well-being during the quiz, feelings within the team and things that they have learnt about themselves, each other and jobs.

Lesson plan no 3

Individual counseling classes

Workshop is suitable for pupils from the 6th grade onwards.

Duration of the workshop is 45 minutes.

Getting to know yourself and your specific characteristics

The content questions for the conversation or interview:

- How the student sees/understands themselves – he lists his own strengths in school and outside of it
- What does he like to do in his own free time,
- What are his hobbies,
- What is his favourite school subject and why,
- What books he likes to read,
- What does he like to google,
- Which are the activities he spends the most time on, when he is not at school.
- How the student sees/understands themselves – he lists his own shortcomings and problems at school
- Is he aware of his own shortcomings,
- Where are the apparent problems in his life, work and studies, and how he tries to overcome or accept them.
- What are his goals in regards to school, what does he want and expects
- His short-term and long-term goals,
- Does he like to learn and study,
- How long would he attend school,
- Can he imagine himself as an employee,
- Where does he see himself job-wise,
- What vocation would make him happy.
 - How the student sees/understands school, teachers, classmates...
- Is school stressful, difficult or challenging but satisfying,
- How he gets along with the teacher,
- Can he turn to the teacher whenever he needs something,
- Has friends among his classmates,
- Feels lonely at school,
- Has difficulties getting up for school
- Who/what in his surroundings helps him, supports him, where are the problems in his immediate surroundings
- Who does he turn to whenever he does not understand the materials,
- Does he do his homework on his own or with the help of the parents,
- Has tutoring, for which subjects,
- Has his own space to study,
- When are his usual times to study.
- What are his experiences receiving help at school (noted down in his individualized plan) from previous years
- Which adjustments at school were the most effective during the class, studies and assessments,
- Which adjustments he wants to keep, change, add or get rid of.

Zhrnutie

Stretnutia s partnerskými krajinami (Poľsko, Slovinsko a Slovensko) a skupinová práca v rámci projektu umožnili:

- zoznámenie sa s rôznymi vnútrostátnymi vzdelávacími systémami;
- oboznámenie sa s rôznymi postupmi kariérneho poradenstva počas formálneho vzdelávania;
- výmenu príkladov dobrej praxe, spôsobov a metód kariérneho poradenstva;
- identifikovať potrebu komplexnejších informácií o zamestnanosti a životoch v zahraničí - najmä pre ľudí so sluchovým postihnutím v rámci Európskej únie;
- vytváranie videozáznamov v príslušných materinských jazykoch a znakových rečiach;
- predkladanie a výmena dotazníkov a iných materiálov, ktoré používajú partnerské krajinu;
- získanie nových poznatkov o IT nástrojoch na vývoj nových kariérnych poradenských materiálov.

Počas našej projektovej práce vznikla potreba systematického prístupu k poradenstvu v oblasti kariéry s potrebou implementovať ho do existujúcich učebných osnov alebo vytvoriť nový modul kariérneho poradenstva do vzdelávacích programov. Na základe skúseností partnerských krajín je potrebná dodatočná kvalifikácia pre kariérne poradenstvo a nemusí sa vzťahovať na školského poradcu. Okrem toho existuje potreba komplexnejšej databázy vedomostí a materiálov používaných v kariérnom poradenstve. Kariérny poradca je zodpovedný za svoj vlastný kontinuálny profesionálny rozvoj.

Situácia v reálnom živote adolescentov a možnosti zamestnania musia byť našou prioritou v kariérnej orientácii a nie počet miest a dostupných učiteľov v našich triedach. V rámci poradenských činností v kariére musíme mať na pamäti osobitné potreby študentov, a preto je efektívnejšie zoskupiť študentov podľa ich potrieb.

Treba rešpektovať najnovšie trendy vo svetovom hospodárstve. Školy sa musia zameráť na ponuku povolaní, ktoré sú v súčasnosti potrebné na trhu práce. Nové programy musia byť zavedené pre vzácné a vyhynuté remeslá (pre rôzne ručne vyrábané výrobky atď.). Študenti musia byť vyškolení v podnikateľských zručnostiach (pri začiatí štúdia). Musia zdokonaliť svoje zručnosti v písomnej angličtine a učiť sa ďalšie jazyky, aby rozšírili svoje možnosti zamestnania.

Kariérne poradenstvo je dôležitou službou, ktorú by mala poskytovať každá škola a samozrejme aj mnoho ďalších inštitúcií. V školských podmienkach sa musíme zaoberať rôznymi situáciami v každej krajine a je na každej škole, ako riešia tieto ťažkosti. Jedna škola v rámci našich projektových partnerov má pozíciu kariérneho poradcu a zvyšok z nich má výchovných poradcov, ktorí pokrývajú nielen úlohy kariérneho poradenstva. Niektoré prístupy sa systematicky implementujú a niektoré z nich nie.

Dôležité však je, aby kariérne poradenstvo bolo vykonávané systematicky a bolo zamerané na celoživotné vzdelávanie - a to nielen v určitých obdobiah života, ale aj na základných školách, stredných školách, a potom tiež aj pre dospelých.

Treba tiež uznať, že po formálnom vzdelávaní by mali byť kariérne poradenské služby poskytované ľuďom so špeciálnymi potrebami s potrebnou dodatočnou podporou (napr. s tlmočníkom pre sluchovo postihnutých).

Navrhovaný smer vývoja je:

- poskytovanie skutočného multidisciplinárneho prístupu v kariérnom poradenstve - účasť mnohých odborníkov;
- vytváranie databáz vedomostí pre kariérne poradenstvo;
- zahrnúť kurzy kariérneho poradenstva do školského vzdelávacieho plánu a priradiť hodiny k triedam týždenného rozvrhu hodín;
- umožniť študentom stretnúť sa so zamestnávateľmi a zvýšiť znalosti o požiadavkách súčasného trhu práce;
- organizovať viac študentských výletov na pracoviská;
- rozvoj (oficiálnych) programov v oblasti odborného poradenstva pre prácu so študentmi so špeciálnymi potrebami;
- využívanie IT technológií a aktívnych participačných metód v poradenskej práci s cieľom zvýšiť účasť tried;
- ďalšia spolupráca medzi kariérnymi poradcami z rôznych krajín, výmena osvedčených postupov, najmä tých najzaujímavejších, ktoré sa v súčasnosti prijímajú.

Príručka bola pripravená v spolupráci s odborníkmi z rôznych krajín s cieľom pomôcť študentom a kariérnym poradcom.